

56.

THESES MEDICÆ
DE
SANGVINE, EJUS-
QUE OBSERVATIONE.

Quas
CONTRA VULGAREM
DE QUIBUSDAM OPINIONEM

D. O. M. A.
SUB PRÆSIDIO
VIRI

NOBILIS AMPLISSIMI ET
EXCELLENTISSIMI
DN. MAURITII HOFF-
MANNI MED. D. ANAT.
CHIRURG. ET BOTAN. P.P.

PRACTICI FELICISSIMI.
DN. PRÆCEPTORIS, HOSPITIS AC PATRONI SUI
FILIALI AMORE ET OBSERVANTIA COLENDI
PUBLICE DEFENDERE CONABITUR

Gottlieb Freytag
RATISBON.

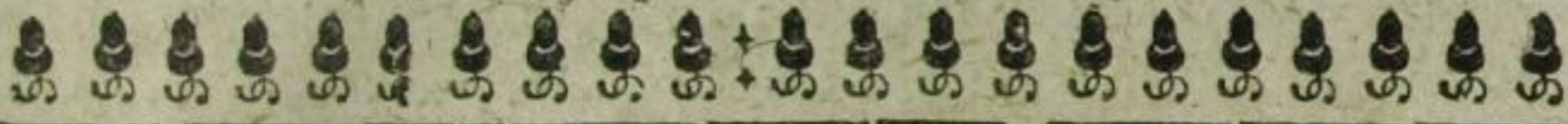
AD D. IV. FEBRUAR.
ANNO CHRISTI
MDCCLX.
ALTDORPHI

E TYPOGRAPHEO ACADEMICO HAGENIANO.

Physiol.
59,70.

Physiol. VI. 3.

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden

Σ Υ Ν Τ Ω Θ Ε Ω !

D E

SANGVINE EIUSQ; OBSERVATIONE.

T H E S I S I.

Um ea corporis nostri substan-
 tia, quæ à primis Medicinæ incunabulis, uti
Hippocratis ævo caperat porrò vel sacrarum
 litterarum auctoritate, *Levitic. 17.* vel suafu
 Principis Philosophi *Aristotelis 3. de histor. animal. 19. & 3. de*
partibus animalium cap. 4. & 5. &c. salutis humanæ aucto-
 res semper occupatissimos habere debuisset, ceū vitæ vale-
 tudinisq; fundamentū, animęq; instrumētū, ad nostrā usq;
 ætatē, ex illis plurimis, quę debitā factā attentione dudū po-
 tuissēt clariùs cognosci, ob varias fortè quęis obnoxia est vi-
 cissitudines, etiā apud Institutionistas ferè neglectissima fu-
 erit, ut profusio ejus & mutatio hodięq; cum longęvitatis
 sæpè detrimento licet conjuncta, levissima credatur à ton-
 soribus pariter & medicastis hujus respectu animam ne-
 gotiantibus, majoremq; temeritatis plerorumq; Calenda-
 riographorū Artis Medicæ imperitorū, quam decreti *Hipp.*
6. aphorism. 47. & 7. aphor. 55. aut cōstitutionis corporū rationē
 habentibus; & verò in ejus notitiā actionum medicarum
 sive curationum Methodicarum, sanitatem & confirman-
 dam & reparandam respicientium cardo vertatur, haud
 inanem operam nos susceperimus, si ejus naturam paulò
 accuratiùs ex aliorum, nostrisq; observationibus investi-
 gaverimus.

A

II. Est

II.

Est illa SANGUIS quasi sana vel sancta vis, quâ ζῶν γοῖα
id est vivere membra & valere queunt; Græcis αἷμα, vulgo
 das Bluth quasi blühet / item die rothe farb / venatoribus
 & lanionibus der schweiß &c. Cui meritissimo suo non tam
 inter τὴν ἐρεχθόρμα, *id est*, contenta & fluida, Hipp. 6. Epidem.
 sect. 8. tx. 19. Andrea Laurentio l. 1. Histor. Anatom. c. 18. nu-
 trientia dicta, quàm τὰ ὀρεμῶντα, *id est*, turgentia sive impetū
 facientia, & si cum Chymicis loqui malimus, volatilia seu
 spirituosā, Laurentio Impellentia, quæ neutiquam morbo-
 rum subjecta fiunt, ut τὰ ἰσχυρὰ nutrienda aut solida, sed in
 ipsorum causas tantū degenerant, locus assignandus,

III.

Et talis corporis nostri massā, quæ non quidem ex pitu-
 itæ, bilis, & melancholiæ confluxu composita, uti Turisanus
 olim docuit, licet flamma vitali orbata novis rebus studen-
 do in ejusmodi portiones haud rarò degeneret juxta Gal. 2.
 de diff. febb. c. 9. sed ex foecundis generationis principiis, an-
 tequam viscerum rudimenta ponantur, in conceptu orta,
 sub specie puncti salientis (ab Aristotele l. c. pro visceribus
 habiti) notante Guilhelm. Harvejo passim lib. de generatione,
 Joan. Vesling. in prælect. de form. fatu, & nobiscum aliis, sese
 offerens ad sui conservationem, integritatemq; omnium
 partium comparata, vitalium alimentorum, ex conceptus
 colliquamento, chylo, & lacte materno, demum pulmen-
 tis, aliisque successione subindè augetur.

IV.

Non tantū enim aptitudinem illam habet, quā jussu
 animæ per prævias quasdam mutationes, chyliq; confocia-
 ani-

58.

tiones in singulas individui tamdiu quasi per aggenerationem, quousq; calor moderatior per humidi absorptionem extensionem earum non impedit, crescentis partes abire, sed etiam ad productionem alius individui tandem sufficere possit. Unde a primævis parentibus in nobis superstes est ex *Actor*, 17. potentiamq; redeundi ad vitam & sanitatem continuat.

V.

Idq; omne a summâ activitate flammæ vitalis, in ipsâ fervente sese multiplicantis, perq; calorē se manifestantis proficiscitur, ut decantatissimi CALIDI NATIVI, sive INNATI nomen & partes sibi vindicare debeat, cum sui præsentia *temperamentum corporis actuale* revera constituat, perpetuo potius *influens*, quam *insitum* habendum.

V I.

Ejus enim solius beneficio vivimus, seu nutrimur, partiumq; organica essentia absolvitur, ut natura corporis non solum in statu naturali operationibus suis rectè præse, quid salutare in nobis & in generatione utile curare; verum etiam in præternaturali morborum causas vehementiores oppugnare & expugnare valeat, feliciori quamvis successu in *ενεργείῳ*, quam *ἀνεργείῳ* ex longâ lentâq; consuetudine minimè familiarem, amantibus.

V I I.

Perennat autem in corpore nostro per sobolis sibi similis productionem, sive substantiæ suæ pro pabulo flammæ absorbentis & cum spirituum volatiliū dispendio sese diffundentis perpetuoq; avolantis, ex victu convenienti restaurationem, per assimilationem scilicet chyli, actionem similem, usq; ad finem vitæ, multò certius ex ejus-

dem calore, quam motu cordis determinandæ, contra *Aristot. l. c.* Quod enim aliis vim vitalem tribuit, illâ præ reliquis abundabit, ceu in summo activitatis culmine consistens.

I I X.

Quemadmodum igitur ignis alium sibi similem subito producit, si materiam nactus sit idoneam, inq; perpetuo fieri quasi habetur, *ex 2. Meteorol. Aristot. c. 2. quem in natalibus suis mori Theophr. lib. de Igne. dixit*; Ita etiam flamma vitalis sanguinea, sanguisq; ipse in natis & nondum natis Embryonibus continuatur, si vel proprium vel mutuum alimentum inflammabiles portiones ipsi suffecerit.

I X.

Hujus gratiâ Natura prudentissima omnia in corpore quoq; ita ordinavit, ut non minori curâ pro sanguinis flammâ vitali accensi integritate conservandâ, quam partium salute per sanguinis vitalis affusionem juvandâ laborâsse videatur. Quamvis non tam Cor, aut corpus sanguini, quam sanguis cordi vitam & virtutem tribuat; imparique auxilio sibi invicem *corpus & sanguis* succurrant.

X.

Ille equidem partium omnium salutem juvat & sequitur, pro latitudine sanitatis & victus immensâ varius *ex 2. de part. animal. c. 3. animiq; mores & corporis vires ex Hipp. l. 1. de Morb. & l. de flat.* à consueto naturæ statu recedens ita mutat, ut in vicissitudinis affectuum utriusq; sive mutuorum morborum *Platoni* dudum cognitorum veram causam sæpè degeneret. Quibus enim optimè temperatus est, benigno & blando spiritu perfusus, ij prudentiâ & morum benignitate sunt commendabiles; Quorum verò sanguis aliter se habet, eorum mens vacillat atq; ægrotat; Licet

ani-

*anima ex sententia HIPPOCRAT. quoq; LIB. I. DE DIÆTA
semper similis sit & in majore & in minore neq; alteretur neq;
per naturam, neq; per necessitatem, corpus verò nunquam idem
sit in ullo neq; secundum naturam neq; ex necessitate.*

X I.

Ut autem tam multis tamq; variis operationibus ubi-
vis sanguis etiam ex acu punctis vulnusculis promptè extil-
lans sufficere, omniaq; per omnia gubernare, cumq; anima
in corpore omnipræfens esse posset, Natura ad formatio-
nem & nutritionem singularum non tantùm statim inter-
initia, dum cuncta mollia essent, varios meatus, sanguini
ferè ætate pares, per materiam genitalem facilè sequaces
portiones paulatim condensando, eosq; quadruplices ceu
aquæductus aut canales dispensavit, per quos substantia
ejus humida & fluxilis transmitteretur, sed & ejusmodi in
medio pectoris partem, summam sapientiam & potentiam
adhibendo, construxit, ex quo veluti Castello per illas
vias in universi corporis tractus irrevocabili sive circulari,
perpetuoq; motu commearet.

X I I.

Hanc *COR* vocamus, primum propterea, sed in ordi-
ne partium, vivens & ultimùm moriens cum Aristotele,
habendum, etiamsi præter motum transvasationis ad san-
guinis suâ unitâ vi in confluxu hîc sibi sufficientis, potiùsq;
respirationis usu attemperandi, quàm ignitâ carne ac-
cendendi sive animandi perfectionem, eamq; comitantem
vitam, fortassis nihil conferat, nec absq; sanguineâ flam-
mâ quicquam in partes reliquas valeat, multò minùs san-
guini recalefaciendo sufficiat, præ stupore ne quidem de-
fatigationem aut combustionem febrilem, multò minus

A 3

præ-

præsentiam vitiosorum humorum sentiente aut ægrè ferente.

X I I I.

Nolumus tamen hîc illud inconciliare & merita ejus³ seculorum applausu, fortassis autem sine merito, laudata, aliud nunc agentes extenuare, ne nuperrimè *de Epate triumphanti* infamemq; ad famam viam per ejusdem existimationis ruinam sectanti, malè ominari videamur, sed ex ejus structurâ robustâ indefessum ejus motum, distributioni sanguinis apprimè necessarium, æstimabimus.

X I V.

Adsunt in eo binæ *auriculæ*, totidemq; septi densi interventu distincti *ventriculi*, quibus ceu quatuor diverticulis, quatuor patentia vasa, undecim valvulis introrsum, partim, partim extrorsum hiantibus munita, respondent, ex quibus *Venæ auriculis, auriculæ ventriculis, ventriculi arteriis* sanguinem quasi de manu in manum tradunt, ut ad partes reliquas ceu distantes animæ provincias promoveatur.

X V.

Dum enim *auriculæ dextra* suum sanguinis venæ cavæ demensum in ventriculum dextrum, & *articula sinistra* suam sanguinis venæ pulmonalis *sive arteriæ venosæ* portionem in ventriculum sinistrum, se se simul per fibrarum ex distensione abbreviationem coarctando, eructant, ambo ventriculi relaxati utrinq; sanguinem suscipiunt; dum verò *ventriculus dexter* modò susceptum sanguinem per arteriam pulmonalem *sive venam arteriosam olim dictam*, in pulmones & *ventriculus sinister* in aortam *sive arteriam magnam*, laterum scilicet ad septum medium applicatione, mucronisq; cordis retractione, fibrarum turgescentiam

CO-

comitante, expellunt, auriculæ relaxatæ novam portionem ex venis simul admittunt: Ut *illa* utrinq; paria facere, *hi* verò sanguinis transitum per medium septum planè inutilem atq; impossibilem reddere videantur, *uti nuper, contra Galenum & Riolanum disputavimus.*

X V I.

Propterea relaxatio *auricularum* cum coarctatione *ventriculorum* & relaxatio *ventriculorum* cum coarctatione *auricularum* coincidunt, & usq; ad finem vitæ singulis momentis eò frequentius alternatim repetuntur, quò concitatori fluxu sanguis ex arteriis per poros partium in venas penetrans ad Cor appropinquaverit, ut quibusvis horis 4000 aut plures pulsationes in carpo numerare liceat.

X V I I.

Huc igitur ad aram ignis nativi ab Authoribus constitutam confluens, sed in confluxu potiùs, quem *sanguinis Oceanum* dicere fas est, quàm cordis cavo effervescendo, non tantùm inflammabiles portiones copiosiores flammæ vitali multiplicandæ facilè offert, sed & partium, habitudine atq; actione diversarum licet, omnium dispositionem organicam per activitatis suæ, non cordis, continuam appropriationem perpetuò non sine consumptionis vehementiâ ita actuat, ut consensus & natura universi corporis in sanguine habeatur.

X V I I I.

Qui vitæ thesaurus ut ne maturè deficeret, cum flammâ perpetuò a volando, sed animæ actionibus in corpore aliquandiù, uti olim per aliquot secula simplici herbarum, carnesq; ob partium similitudinem, speciemq; sanguinis communem fortè abhorrente victu reparationis modum
non-

nondum labefactante, præset, curatissimâ quadam futuri sanguinis materiæ, nectar illud possidentis, ejusq; dispendia reparantis, præparatione & distributione opus fuit. Tantæ molis erat vitalem condere succum.

X I X.

Præparatur ille ex succo alimentorum assumtorum, mediante *fermentatione*, compagem ipsorum naturalem, solvente, in capacitate membranacei *ventriculi*, allaboranteq; viscerum blando accubatu adjacentium, *Epatis* scilicet & *Lienis* calore in substantiam pulti aut cremori hordei haud absimilem, quam *chylum* & actionem *χύλωσιν* vocant, nunc breviori pro assumtorum varietate & fermenti potentia, nunc longiori temporis spatio convertitur, antequàm tunicarum ipsius contractione; Epatisq; incumbens compressione per *pylorum* in intestina projiciatur.

X X.

Hæc quò feliciùs succedant, non modo ex animatorum vegetabilium & animalium integro nutritionis officio quidem gaudentium, ast profuso si multus fuerit, sanguine vitali pereuntium, minimeq; rapacium *Καριοφάγων* aut venenatorum ordine alimenta petenda sunt, verum etiã ante assumptionem vi ignis vulgaris, factâ nativi caloris in fibris carnis superstitis post macerationem per elixationem aut assationem quadã conflagratione, & dissipatione futuræ chyloseos fermentatio, ciborumq; solidorum dissolutio juvanda, ne, vel ex flammæ vitalis, pabulum novum avidè carpentis, veloci multiplicatione cum periculosâ massæ sanguineæ ebullitione, subita temperamenti mutatio oriatur, vel flamma ipsa conditiones pabuli sequi, moresq; brutorum animus imitari cogatur, uti Cynanthropia, Lycanthropia & Ga-

Galeanthropia testantur. Vid. *Dan. Sennertus l. 1. Med. Pr. p. 2. c. 31. quest. 15, & l. 6. p. 8. c. 31.* Itaruminandi desiderium in quodam Genuensi ab ineunte aetate usque ad annum quinquagesimum viguisse, eò quod infans matre mortuâ ex ubere vaccae per biennium lac calidum hausisset, Joannes Prævotius, Prof. Patavinus annotavit.

X X I.

Hâc fini in ventriculi cucurbitam oblongam æmulantis fundo fermentum ex reliquiis antea assumptorum & salivâ cerebri per Oesophagum subinde destillante semper præsto est, ut a core suo famem quocumque frustra hætenus cum Galvenarum suctioni acceptam delatam, excitare & assumptorum compagem naturalem promptius in limine quasi solvere queat, pro promovendâ & perficiendâ chylosi, quam viscera adjacentia, uti modo dictum, Epar & Lien calore suo aucto strenuè juvant.

X X I I.

Sed & eandem ob causam Naturæ securitatis studiosissimæ consultius visum fuit, si chylus assumptorum naturam referens per minima vasa guttatim sive sparsim cum sanguinis prioris abundantiam misceretur. Ita enim facilius à sanguine superatur, nec sanguinem, uti in convalescentibus sæpè fit, ex pleniori victu, superare valet.

X X I I I.

Hinc elaboratæ chyli massæ ad intestina delatæ cum ob dissimilitudinem substantiæ tota in vasa penetrare, tandemque sanguini assimilari nequeat, pars dilutior sive flos ejus istorum tenuium motu περιστελλικῷ sive circumpressorio in Venas lacteas exprimitur; pars verò crassior ceu caput mortuum Chymicorum, ad intestina crassa suo tempore eliminanda colligitur.

X X I V.

Quàm certum autem est illam in Venas Lacteas expres-
B sam

sam portionem ad *centrum Mesenterii & Pancreas Asellii* cōfluere, tām incertum propter discrepantes Magnorum, Authorum observationes suas laudantium opiniones hodiè redditum est, quorsum pergat, ut quem ducem, in re post tot vivorum dissectiones nondum satis expeditâ, sequaris, anceps hæreas.

X X V.

Casparus Asellus enim Anatomicus Ticinensis primus horū vasorum lacteorum, reliqua Mesenterii vasa ab isthoc per mille quadringentos propè annos falsò ipsis à Medicis concessio officio planè excludentium, observator eam ad *Epar* seculorum consensu sanguificans organum habitum derivat, ut impedito motu isthic transeundo, vi visceris in sanguinem mox cordi offerendum abeat, impuritatesq; suas segniores per vesiculam & canalem felleum Epaticum *duodeno* reddendas deponat. Cui assertioni & nos hætenus ad exemplum aliorum Clarissimorum Virorum, nulli quidè de sensuum nostrorum aliorumq;, vasa quædam candida, juxta truncum Venæ Portæ sub Epate deprehendentium & à *Nathan Highmore* l. 1. p. 2. Tab. 2. p. 39. & Tab. 3. p. 48. nuper delineatorum, fide dubitantes, nec tamen toti, moniti sc. à laud. *Dan. Senner* l. 3. Med. Pr. p. 3 c. 1. §. penult. acquievimus, postquam etiam Patavī Anno clc lcc XLIII. D. X. Martii, in Cane inter acuta diaphragmatis principia canalem lacteum ad thoracem conscendentem notavimus & ab *Excellentissimo Joanne Veslingio Anatom. Patavino Chiragogo nostro* per literas Mens. Maj. clc lcc XLIX. se sub Pancreate, quâ portam jecoris suspicit, plexum Venarum lactearum communem pollicis crassitiem æquantem vidisse, licet incisus stylos non admitteret, ab eoq; tum ad jecur per latera Venæ portæ arteriæq; cæliacæ dextra, tum ultra portas sursum insignes ramos exporrectos, ut ad Thymum cordis & in lactantibus per latera diaphragmatis ad mammas chyli portio distribuatur, accepimus.

X X V I.

Nuper verò via illa ad Epar cunctis ferè receptissima ab Anatomicis peritissimis *Joan Pecquetio*, *Joan. Hornio*, *Thoma Bartholino*, *Francisco Glissonio*, *Olão Rudbeccio &c.* postquam chylum ex centro Mesenterii per modo insinuatum canalem, vertebris dorsi juxta Aortæ sinistrum latus adjacentem, sursum contendere, inq; venas axillares semel atq; iterum irruere viderunt, planè repudiari, lymphæque sive humiditati aqueæ, ad centrum Mesenterii ex Epate refluenti, vinculoq; vasa isthac intercepta Epar versus promte replenti, destinare cœpit, tantâ quidem cum indignatione, ut nonnulli *Epate* exitium minati fuerint, jamq; exequias paraverint, non sine justo bonorum meritis ejus clarissimis faventium dolore.

X X V I I.

Quorum Excellentissimorum Virorum experimenta licet minimè suspecta habeamus, qui Anno clō Io C LVI. Mens. Febr. in *Lupo* vivo attonito dissecto, ut & initio Novembr. in *Vulpeculâ* apertâ, pauloq; post in *Lynce* fœmina, ejusmodi canalem ex interstitio renum juxta aortam ad jugulum usq; affurgentem, proq; variâ compressione juguli aut receptaculi modò sanguinem chylosum, modò chylum sanguineum exhibentem, in THEATRO NOSTRO demonstravimus, eundemq; nuperrimè in *cane* & *ove* simplicem, sed chylo turgidulum, ad amplitudinem calami scriptorii ferè accedentem, auditoribus nostris exhibuimus, talemq; ductum jam dudum à *Bartholom. Eustachio l. de Vena sine pari antigrammæ. e. 13. p. 301.* in Equis candidum observatum novimus: de veritate tamen inde deductæ hypotheseos, *Epar ab officio removens*, eò magis dubitandum censemus, quò minùs sibi ipsis isti auctores in explicatione vasorum Mesenterii consentiunt, aut istor. ductuum sub Epatis cavo

obviorum succum à chylo, assumtorum naturam imitante, adeòq; vario nec semper lacteo, alienum esse aut sanguinè chylosum per omnes pariter arterias citra omnem selectum rapido motu non propelli aut veluti in aquagiis non protrudi quaquaversum, aut Venæ portæ propagines ex intestinis planè nihil elaborandum suscipere, probabile reddiderunt.

X X V I I I.

Quin etiam collectionem infirmam existimamus, *chylus ab intestinorum cavitate expressus omnis per Mesenterium ad receptaculum, indeq; ad jugulum properat, neq; in Venæ portæ ramulos à Venis Lacteis immediatè effunditur; Ergò Epar non sanguificat, sive ejus in sanguinem conficiendum nulla vis est.* Dum enim lacteus ille ciborum succus sive chylus cum refluxo Venarum jugular. & subclaviarum sanguine ad ostiū cordis confluit, cordiq; oblatus celerem propter transitū elaborationem in thorace non expectat, sed ex castello ejus ad omnes partes per arterias protrusus dispergitur spatio unius alteriusve horæ, usq; quò *ἀναδωσις* duraverit; adeòq; etiam *Epati magna portio* tam ex cœliacæ ramo dextro, quam arteriis Mesentericis per Venam portæ refluxens, conficienda offertur, non potest non sanguine abundans *Epar* activitate flammæ vitalis, suæ partium dispositioni appropriatâ, illam ex radicibus venæ portæ in ramos venæ cavæ lento gradu tendentem exactissimè elaborare, inflammabilemq; præstare, purgatamq; à biliosis aliisque sordibus cordi denudò corpori dispensandam exhibere, nisi quis velit istarum arteriarum per Venam portæ ad Epar refluxentem sanguinem chylo vacuum atque deterioris, quam reliqua massa, quæ nec ipsa tamen ullibi purgata est, cum vena cava Epati nihil offerat, conditionis temerè statuere.

X X I X.

X X I X.

Quod si hoc à veritate alienum non esset *sanguinem scilicet sincerum & chylo vacuum Epati offerri*, obstaculum chyli & sanguinis ad Epar tendentis consociationem impediens, ex ordine partium vel naturâ sanguinis ipsius obijciendum foret; Neutrum tamē adest. Sed & solius Venæ portæ sanguis vitiosas portiones in Epate secernendas si colligeret & contineret, reliquus autem Venæ cavæ & Arteriæ magnæ sanguis optimus haberetur, necessariò statuendum foret, *venas Mesaraicas portionem chyli impuram ex intestinis suscipere*, adeoq; non omnem ad Cor ferri, *uti dictum*: Quin etiam bilem, naturaliter in Epate obviam, *extra Epar nasci vel partium abdominis vel assumptorum vel ipsius sanguinis aut venæ portæ culpa*. Non primum, quia pleræq; frigidiores sunt & ex sanguine nec sanguini longam moram, bili producendæ commodam, necunt. Non secundum, quia & biliosa assumpta in chylum convertuntur & assumptorum succi cordi & toti corpori offeruntur, ex illorum hypothese: Nam si pars Epati per vasa lactea sive Mesaraica objiceretur mox iterum secernenda, aut vanus esset naturæ labor, aut portio chyli biliosa sive inutilis, suo pte impetu & sponte suâ irrueret in Venas Mesaraicas, cum ratione aliquâ à laudabili venarum lactearū secedens, quæ absone sunt. Non tertium, quia si calor contentorum in vasis sanguificans pabulū suum in bilem combureret, adeoq; quotidiana chyli accessio, seriq; præsentia illud periculū non anteverterent, illa atrox rubesceret, non v. flavesceret, ejusq; sulphuris major copia in Aortâ & Venæ Cavæ capacioribus propaginibus occurreret, quàm in Venæ portæ & vel renum facili labore sequestranda, vel partiū extremarū labore absumenda, vel à cerebro absorbenda esset, vel cum ratione quâdam per multas ambages, sine incommodo tot

B 3

par-

partium abdominis sensu exquisitissimo præditarum, ad
Epar tantum conflueret, quæ itidem Naturæ prudentiæ &
vasorum dispensationi, fervori bilis, motuiq; sanguinis
ordinario repugnant.

X X X.

Ut vel hinc clarissimè elucescat *aut nullam* corporis par-
tem propriè sanguificare, cum omnium adeoq; & ipsius
cordis vis à calore sanguinis vitali, ætate paulò majori, de-
pendeat, sed sanguinem flammæ suæ activitate sibi ipsi in
vasis jugularibus chylum variâ fermentatione præparatum
associando, assimilandoq; sufficere, cujus rei argumenta
ex scorbuticorum sanguine, mulierumq; lacte sanguineo
ex *s. aphor. 40.* habemus, adeoq; nec Venosum genus pri-
mum & per se generationis sanguinis sive *αιματος* In-
strumentum esse, quod tamen *Jacobus Schægkius Medicus &*
Philosophus insignis olim peculiari libro contra Galenum
Epati faventem & *Aristotelem* Cordi patrocinantem pro-
bare conatus est; *aut omnes* præsertim verò viscera, eaque
inter præcipuè *Epar* in istius operis integritatem, sangui-
nisq; inflammabilitatem, igniculorumq; vitalitatis excita-
tionem certâ ratione indefinenter conspirare. *Nullum*
enim *perfectum & magnum opus* repente, unâq; aggressione fie-
ri, totamq; suam expolitionem ab uno naturali instrumento ac-
quirere potest, ex *Gal. l. 6. de placit. Hipp. & Plat. c. 10. &c.*

X X X I.

Nam & in SUPREMO VENTRE, *uti de Thorace sive medio*
ventre modò dictum, sanguis ad perfectionem suam prope-
rat, scilicet ex arteriarum carotidum propaginibus per fun-
gosam cerebri substantiam ad sinus meningum continuè
pergens, antequam per jugulares internas ad pectus descen-
dat, dum non tantùm ad tranquillitatem facultatis rectri-
cis, conflagratione flammæ cohibitâ attemperatur, sed &
in

in medio itinere tepescentes & chylosæ ipsius portiones purpurâ sanguineâ nondum imbutæ ad spinalem medullam & ventriculos colligendæ pro spirituum animalium materiâ & narium fauciumq; humectatione, copiosiores quidem primâ distributionis chyli horâ cum propensione in somnum, quàm reliquis absorbentur.

X X X I I.

Pari ratione & in IMI VENTRIS sive *abdominis* visceribus sanguificationis opus perennat. Dum enim sanguis tam recenti chylo perfusus, quàm repetitâ circulatione rutilescens sinceriorq; redditus ex tortuosâ arteriâ per *Lienis* spongiam ad venam splenicam dispersus properat, non solum vi caloris ipsi appropriati ulterius incalescit, *ut thesi 28. de Epate quoq; explicatum est*; sed & pro faciliore sequestratione portionum inutilium, tam per candidum pancreatis quàm felleum Epatis ductum ad duodenum amandandarum, quiescendo effervescent, ut & calidior & purior cordi distribuendus offeratur. *Renes* verò fibroso potius carnis contextu, quàm papillaribus suis caruunculis, emulgendo sanguinis ab *arteriis* emulgentibus ad *venas* emulgentes transeuntis secernendum serum, flammæ vim, in sanguine, hujusq; motum promovent ac vegetiorem reddunt. *Genitalia* ipsa, quod *Spadones* testantur, & *uterum maternum* vappescentem quasi & flammæ suffocationem minantem portionem statis temporibus rejiciendo vel in futuros usus recondendo, paria facere manifestum est.

X X X I I I.

Sic etiam *habitus corporis externus* spatioso ambitu ventilationem sive transpirationem caloris juvat, non tam aëris ambientis portiones recipiendo *uti Galeni mens olim fuit*; quàm avolantes fuligines dimittendo, sanguiniq; naturam suam vel in nascendis exprimendam communicat, ne

ne quid summæ perfectioni desit, quemadmodū Naturæ operum optimum maximum *Generatio* & nœvorum expressio nos docent.

X X X I V.

Hinc sanguis licet non solūm pro inæquali partium imprimis internarum dispositione, sed & multiplici victus ratione *sive rerum non naturalium Medicis dictarum usu*, ut & *ætatis, regionis, sexus, temperamenti, temporumq;* anni multū variet, raròq; à chylo abludat, optimusq; habeatur consistentiæ mediocris, rubicundus, inodorus, & modicā feri quantitate dilutus, uti in athletis evexiā gaudentibus; morbosus verò consistentiā, colore, odore, aut sapore peccet, & in ignavis ad *pituita* naturam propiūs accedat; In gracilibus *bilem* æmuletur; in morosis ad *Melancholiam* degeneret; tamen flammæ suæ primigeniæ indolem potissimūm refert, à Parentibus cum semine in liberos transeuntis, morborumq; hæreditariorum characterem exprimentis, naturaliterq; se habens lactis instar è venis extractus *butyrosam* in summo, *caseosam* in imo portionem offert, quam utramq; *serosa* circumfluit.

X X X V.

Et quamvis in nonnullis ad naturam excrementitiorum humorum in excessu vel defectu peccantium feratur, atq; adulteretur, pro chyli inclinatione, vitæ usui nihilominus, ut ut ferè brevioris ac molestioris, commodus existit, inq; omnibus perfectioribus calidus est, dum vita superstes, ex motu perpetuo & per associationem caloris nativi sive flammæ vitalis adhærentiam. Propterea etiam ejus partes, non tamen instar adipis per veram cōgelationem in unum coëunt, sed in distincta loca sibi similes secedunt ac spiritibus calidis destitutæ, quorum intercurfione ad animalis salutem simul confusæ omnes in corpore

pore

pore servabantur , per ἐκθρόμβωσιν densantur. Quin
etiam rubet instar succorum per maturitatem à calore æsti-
vo excoctorum in cerasis , moris , vacciniis , aliisq; fructibus
&c: etiamsi ex prædominio materiæ terreus habeatur *Arist.*
l. c. c. 2. part. animal. 3. & 3. histor. 19. &c.

X X X V I.

Tàm generosis itaq; natalibus productus , tàmq; va-
riis in locis præparatus , tàmq; sollicitè auctus , variarum a-
ctionum studiosissimus SANGUIS quâ ratione omnium par-
tium salutem vicissim juvet ac tueatur , ipsarumq; actiones
gubernet , ut porrò innotescat , statum corporis *naturalem* ,
non naturalem & præternaturalem examinabimus.

X X X V I I.

IN NATURALI corporis statu , quando actiones familia-
res rectè exercentur per partium convenientiam sive har-
moniam , partim individui conservationem sanguis , par-
tim speciei propagationem molitur. Dum enim vitali
flammâ in confluxu accensus ex corde veniens per partium
poros perpetuò transit , non tantùm calorem ipsis appro-
priat vivificantem , sed & ejusdem appropriati vi in ipsarum
licet diversissimarum substantiam , tàm secum allatum
novum chylum , quàm spirituum animalium per nervos
influentium copiam convertit , verèq; assimilat , robur
corporis acquirendi gratiâ , in ætate crescentibus ἀδδηφα-
ζία propterea amantibus *r. Aph. 13. Hipp.* quousq; scilicet
blandus suus & partium calor fibrosas , aut chylosas nervo-
rumq; lento succo impeditas portiones non dissipaverit ,
quemadmodũ in consistentibus ac provectioribus accidit,
ubi potiùs insensibiliter avolando perit , & præ partium so-
lidâ substantiâ cum comedendi necessitate absumitur ,
quàm agglutinatur , sentiendi in membranis , movendiq;
in musculis facultate nihil ominùs semper superstitè.

C

XXXIIX.

X X X V I I I.

Ita in THORACE motum pulmonum ac cordis suæ transvasationi & attemperationi necessarium perficit : Nam intra ventriculos & auriculas receptus ebullitionis impetu non modò illas cavitates replet , sed & inclusorum in nervosis fibris crassiusculis spirituum lentorum rarefactione , contractionem earundem molitur , ut è *dextro* per pulmones ad sinistrum ventriculum trajectus pro thoracis ampliatione respirandi usum urgeat ; Ex *hoc verò sinistro* ad cunctas corporis vivificandas partes properet.

X X X I X.

IN CAPITE sensorii communis sive cerebri , externorumq; organorum sive sensoriorum particularium omnium à spinalis medullæ Nervis dependentium , usum juvat , divinitatis haud expers *ex Aristotel. 2. part. an. 10.* tum animalis spiritus sumministratione , tum flammæ actuantis vicissitudine , uti ex *sentiendi* æqualem utriusq; proportionem poscente facultate , atq; *movendi* ex flammæ animatæ copiâ spirituum , musculosis fibris inclusorum , rarefacientis , rarefactioneq; fibras distendendo abbreviantis virtute resultante , facile cujvis patet.

X L.

Sic etiam IN ABDOMINE necessariorum admissionem , & superfluatorum eliminationem procurat , tum famem ventriculi , fermenti acore , sitimq; , non melancholiâ à Liene eructatâ , excitando , assumtorumq; compagem naturalem , uti dictum , solvendo , tum ejusdem ac intestinorum , aliarumq; membranacearum capsularum contractionem roborando.

X L I.

Dum verò Natura rebus prosperis gaudens adversarum non secura in sobole caduco generi substituendâ , funereq;

neriq; inevitabili novo ortu pensando occupatur, sanguis majori copia AD GENITALIA delatus, non tantum facile turgescens sive prompta effervescentia spiritua scendo & spumescendo inflammabiles portiones ad futuros usus ejaculandas & ad uterum deducendas ibi eò facilius, quò transitus, in vasorum spermaticorum ἐπιναδιπλώσει difficilior est, recondit, nervorumq; humiditati spermaticæ robur addit, sed & pro viribus imaginationis instinctuq; Naturæ planè mirabilem partium consensum voluptuosum movet, nè in necessariis uspiam defecisse videri possit, quæ in non necessariis nunquam abundare voluit.

X L I I.

IN NONNATURALI STATU, quando nimirum *vel* victus^o intemperantioris occasione *vel* morbi declinantis impetu, Natura sine manifestâ actionum læsione, non sine corporis lassitudine, languet, idemmet sanguis cum humorum *non naturalium* sive morbos, actiones manifestè lædentes, nondum producentium ad meliorem statum deductionem, tum eorundem à sui naturâ planè alienorum secretionem & expulsionem, tam ad alvum, quàm vesicam & cutim, promovet & utrumq; opus feliciter absoluit, *quies & abstinentia morbis inimica* si maturè accesserit; aut si in tempore naturæ langventi, multiplicationemq; flammæ vitalis impeditè conanti tam ex fonte chirurgico, quàm pharmaceutico prudēs Medicus suppetias tulerit *sive* sanguinis missione, omnium humorum copiam imminuendo; *sive* fermentatione, sanguinem ab otiosis succis per alvum purgando *sive* attenuatione, per habitum corporis ac vesicam aquosas portiones expellendo.

X L I I I.

IN PRÆTERNATURALI STATU, quando nimirum flammæ sanguineæ vis pristinae integritati suæ in tempore non restituta,

tuta, sed massa sanguinea individui tam per pravam vivendi rationem, quam partium afflictionem magis, magisque adulterata fuerit, miscellam sive colluviem variorum humorum flammâ vitali destitutorum ac veluti exlegum absque rectore seditiosè tumultuantium nec amplius amicè cohabitantium, repræsentando, tantum abest, ut actiones corporis porrò juvet, ut potiùs conditiones pabuli sui alieni sequens easdem difficillimis modis lædat, instar otiosorum sive excernendorum succorum qualitate & quantitate aliàs incommodantium.

X L I V.

Nam simulatque substantia sanguinis vitiatur, communis partium salus in discrimen vocatur, flammâque ejus & motus naturalis sive *circulatio* turbatur adeò, ut nunquam nec per animi vim se expedire, satisque explicare queat, quemadmodum in deliquiis videmus; haud rarò verò tota massa instar musti recentis aut cerevisiæ novellæ effervescente, *universales* totum corpus affligentes morbi, *febres* scilicet inde ortum trahant, pro majori vel minori flammæ multiplicandæ per sanguinis sive purioris sive impurioris cõgelationem sive coagulationem impeditione aut fermenti febrilis cum copiosioris, tum paucioris dispositione, nunc continuæ aut intermittentes, nunc malignæ aut benignæ.

X L V.

Sæpè verò *particulares* tantum nascuntur, subsistente portione partem affectam in tumorem modò majorem, modò minorem sibi convenientem attollente, & exitum quærente non sine plurimorum symptomatum afflictionem augmentum per tempora distinctâ varietate. Dum enim primæ inimicæ portiones cum sanguine in principio affluentes solæ alicubi subsistunt sanguine dimisso, inque poros ulterius penetrant, *morbis* incipit, è succedentibus

aut

aut reliquis *incrementum* sumit nunc tardiùs, nunc celeriùs, pro conditione humoris; tandem verò, ubi impedito simul sanguine flamma vires suas exerere cogitur contrà adversarium succum, Naturaq; cum morbo pugnare videtur dubio eventu, *status* habetur; cùm illam triumphantem, *declinatio sive solutio* malignioris vel levioris principium excipiat, triumphatam verò mors sequatur.

X L V I.

Nimis autem longum foret per singulas partium læsiones, læsionumq; pro sanguinis crassioris, tenuiorisve, frigidioris, calidiorisq;, acidi, austeri, amarive, lubrici asperiq;, tartarei, cinereivé, pinguis macrive, aquosi, vinosi, lactei, mulsei, dulcis falsive, tardioris concitatorisvé motus diversitate differentes species, ratione ætatis sexû, vitæ generis, temporumq; anni variantes excurrere, licet morâ longiorem trahendo pro calidis aut lentos comites pro frigidis relinquendo ferè semper peccet; Operætamen est, paucis tantum adducere, quâ ratione *morbis*, humorum noxiorum filiis, decantatissima trium classium *symptomata*, ex necessitate Massæ sanguineæ sibi ordine succedant, accidentia scilicet isthæc extra cõstitutionem partium obvia, ut *actiones læsæ, retentorum excretorumq;, vitia, & qualitates corporis mutata.*

X L V I I.

Actionum læsio in morbis partium fit, quùm pro nativo alienus cum sanguine calor ipsis appropriatur, cujus virtutem dum imitari coguntur, non consueto quo ex nativo fluebant modo, sed perverso operantur, ita ut inde resultantes actiones interdum *depraventur*, sæpè *imminuantur*, haud rarò *aboleantur*, nonnunquam etiam *augeantur*.

X L I I X.

Illam autem perversitatem partium imprimis publica

C 3 rum

rem ex sanguine impuro ortam comitantur vitia tam cum
retentione humorum per vias publicas à natura paratas *ex-*
cernendorum, quam cum eorundem *retinendorum* per vias
privatas inofficiosas *excretionem* conjuncta.

X L I X.

His utrisq; *qualitates mutatae* dictæ, variæ quidem sed
externis sensibus facile dijudicandæ, proximè succedunt,
cum colores, sapes, odores, similesq; superficiei corpo-
ris affectiones uti naturaliter sanguinis, ita præternatura-
liter humorum in vasis abundantium vel deficientium qua-
litates æmulentur.

L.

Quemadmodum autem mediante sanguinis motu
quasi per dissidium sanguinis & partium mala isthec cor-
poris oriuntur; Ita etiam ejusdem beneficio evanescent,
scilicet partibus cum flammâ sanguineâ in pristinam grati-
am redeuntibus, materiâq; morbificâ *vel* dissipatâ sen-
simq; absumtâ *vel* aliorsum ad Emunctoria aut excretoria
loca translata. *Dissipatur* sensimq; absumitur mediante
caloris subinde affluentis digestionem, portiones extrava-
sati sive subsistentis succi paulatim rarefaciente & exclu-
dente: *Aliorsum verò transfertur*, quando secundum va-
forum ductum sanguini cor versus refluenti tantisper asso-
ciatur, mox per Epar & Pancreas ad alvum, aut per pul-
mones, aut cerebrum, nares auresve, aut Renes & vesi-
cam, aut Uterum hæmorrhoidesve iterum rejicienda & e-
liminanda.

L I.

Medicus igitur videns subjecti sui ad sanitatis recuperatio-
nē Viteq; cōtinuationē ex sanguine peculiarem, ast commo-
dissimā propensionē, quam *Hipp. 5. Epid. 6. comm. 1x. 1. Natu-*
ram morborum Medicatricem rectè pronunciat, facile intelli-
git,

git, ejus liberè operantis spectatorem, imitatore[m] ac *Ministrum*; impeditè autem & coactè operantis *Magistrum* se constitutum esse, ut gemino suo officio, *conservandi* scilicet ea quæ secundùm naturam adsunt & *removendi* quæ præter naturam occurrunt, satisfaciat.

L I I.

Illam etenim dum secundâ fruimur valetudine humores & spiritus in partibus solidis optimo ordine & symmetria compositis per flammam sanguineam ad vitam prudentissimè disponit; Dum verò adversâ affligimur, illos alienatos ejusdem activitate à bonis separando & excernendo, morbum curat, mortemq; retardat, sæpeq; sola sufficit, ut totum negotium ipsi tutò committi possit.

L I I I.

Propterea conatus ejusdem Medico sedulo expendendi, ut liberos sinat, impeditos juvet, coactos sedet, inq; tempore indigenti auxilium porrigat, ne cum agendum quiescat, aut cum quiescendum agat, medendiq; animam *occasionem* perdat.

L I V:

Etsi verò judicium difficile sit, experimentum periculosum ex *1. Hipp. aphor.* tamen vix certiori, convenientioriq; modo flammæ vitalis sive naturæ operantis vires & conatus explorantur, quam ex Pulsu sive impetu sanguinis ex corde coarctato, per arterias plenas ad partes transeuntis, passim observabili, cum motus diastoles arteriarum respondeat motui systoles cordis, abundantiam vel paupertatem flammæ vitalis sanguinæ cum salutis ac mortis præfagio denotantis; Ut & URINA, sive portione vehiculi sive serosi humoris, comitis individui, conflagrationem sanguinis prohibentis, ex renibus quidem per Ureteres ad vesicam collectâ, totius tamen Massæ sanguinæ variam

con-

2

conditionem repræsentante, ut ex doctrinâ de pulsum & urinarum differentiis manifestum est.

L V.

Quibus actionum tam publicarum quam privatarum diversitas plures, paucioresve utiles in sanguine portiones^r arguens, mentisq; constantia *ex 2. aph. 33*: diversam flammæ sanguineæ appropriatæ constitutionem, quasi concusam designans, si jungentur, non minus de partibus affectis, quam virium sive flammæ vitalis robore, tam deficiente quam augescente rectum feretur iudicium, prædictioq; certior erit.

L V I.

Hinc ad morborum, præprimis internorum profligationem SANGUINIS ceu causæ communis MUTATIONE MEDICA opus esse, curationemq; à præsiidiis Universalibus^r semper auspiciandam, generosaq; duo remedia nunquam ferè non eximiam ad sanitatis recuperationem operam præstare, clarum est, non refragante experientia, *sanguinis* scilicet *missionem & purgationem*. Illa nimiam partium vasorumq; repletionem tollendo, flammæq; ventilationem & multiplicationem, dum expeditiorem sanguini motum reddit, juvando in *Plethoricis* præcipuè locum habet, flammamq; imprimis afficere videtur: Hæc verò in *Cachymicis* sive vitiosorum humorum apparatu oppressis, mediante fermentatione in angustiis viscerum separationem, eorundem à sanguine promovet, hæcq; ratione substantiam sanguinis puriorem, vitæq; usui commodiorem efficit.

L V I I.

Utraq; variis modis tentatur. Et *sanguinis missio* quidem rarò arteriarum, sæpissimè Venarum, earumq; nunc majorum nunc minorum sectione, scarificatione idem, hirudinumq; applicatione perficitur; ex quibus tamen præsiidiis

fidiis

fidiis nunc quæ paulatim, nunc quæ confertim evacuant, insuper habito partium cum venis consensu eligimus, subitæ mutationis excitandæ vel vitandæ gratia, quamvis si non cum valetudinis, certè longævitas detrimento ferè omnis jactura sanguinis conjuncta sit, *mox ab initio uti dictum.*

L V I I I.

Purgatio verò commodissimè per *alvum*, corporis sentinam, haud rarò etiam per vomitum, confluentibus scilicet utrinq; ex hypochondriorum visceribus secundum *fellei & pancreatici* canalis ductum ad intestinum duodenum, pyloro continuū, succis à sanguine jam sequestratis, instituitur usu pharmacorum pro usus necessitate sive sanguinis impuri contumaciâ lenientium aut vehementium, tam per os assumendorum, quàm per inferiorem gutturem injiciendorū, cum sanguis ubiq; se fermentantem vim suscipere, ad loca tamen impedita tantum sibi junctos succos deponere possit, *uti in disp. de purgationis modo ac viis ad alvum probavimus.* Hinc Helleborus albus suppositus eadem symptomata quoq; inducit ac assumtus ex *Adr. Spigel. obs. l. 6. de H. C. fab. c. 4.*

L I X.

Quibus cum generosis præfidiis *SUDORIS* provocatio in morbis præcipuè malignis ac pestilentibus, lentam massam *in Venis, arteriis, Nervis, & Vasis lymphaticis* cum suffocationis caloris periculo ebullientem incidendo, attenuando, rarefaciendoq; tum flammæ multiplicationem ac diaphorin sive avolantium portionum dimissionem liberiores reddendo, pravasq; peccantium humorum ac furiosas portiones in minimas particulas invalidas, ad poros cutaneos distrahendo, adeoq; omnem sanguinem mutando, cum paria faciat, ab eorū cõsortio minimè excludenda,

D

quin

quin potius illis anteferenda, si absq; vitioforum humo-
rum apparatu insigni vi contagii externi, per *congelationem*
aut conflagrationem efficacissimi, morbus natus fuerit.

L X.

Pariterq; patet, hæc quidem præsidia ad sanguinis re-
dintegrationem cum valetudinis restitutione conjuncta,
magni momenti, magnaq; utilitatis esse, nullum tamen
eorum semper & ubiq; simpliciter necessarium haberi,
cum nunquam à morbis indicentur ceu materiae præsidio-
rum. Elucescit & hoc, eos in errore magno versari, qui
omnium morborum curationem à *sanguinis missione*, cum
sæpè deficiat, aut *purgatione* ebullitionem humorum auget,
te, auspiciantur, atq; sicubi utroq; auxilio opus est, *Purgati-*
onem Sanguinis missione præmittunt, cum in utriusq; ordi-
nem consuetudinis nè minima quidem vis esse possit.

L X I.

Præservationis tamen gratiâ in corporibus robustio-
ribus, pleno victu gaudentibus, bona sua non sine ratione
suspecta habentibus à sanguinis missione frequentius,
quàm à purgatione aut sudore, nisi individualis proprietas
obstiterit, initium faciendû est, nè ex fumo in ignem præci-
pitentur, agitâtq; per pharmacum fermentans massâ san-
guineâ flamma suffocationis, viscera verò perniciosæ re-
pletionis pericula incurrant. sic quoq; procedendum ubi
utroq; præsidio, adeoq; purgatione simul opus fuerit,
uti ob intemperantiam victus haud rarò contingit.

L X I I.

Ita enim, eâ scilicet præmissâ, purgantibus aliisque re-
mediis corpus opportunum redditur, viribusq; medicamē-
tosis locus datur, evacuandisq; succis viæ fluxiles expeditæq;
parantur, faciliorq; fermentatio absq; insigni sanguinis
agi-

agitatione oritur, feliciusq; procedit, lenientiumq; moderatâ vi sæpè efficitur, quod validâ vehementiorum cathartorum non potuit.

L X I I I.

Imò quod maximum est, non solum Natura totius corporis, animiq; si principum Medicorum *ex supra. cit. lib. de flatib. Hippocrati adscripto atq; Aristotel. 2. de part. animal. 4. &c.* placitis standū ex sanguine nobis innotescere potest, *sicut ab initio innuimus*, cum videamus bilioso sanguine præditos alacriori ingenio, pituitosos simplices & ignavos; iudicii autem præcipitantiâ Melancholicos superare constantes; sanguineos verò in inveniēdo, iudicandoq; mediocres esse; sed & agendorum pro confirmandâ valetudine certa non conjecturalis, minimeq; fallax ratio, dum alius præ alio majorē adulterationem sive corruptionem tam colore, odore, sapore, quàm consistentiâ & pondere præ se ferre solet, futurorum morborum prænunciā, adeoq; aliam atq; aliam præparationem ac purgationem, viscerumq; collaborantium roboratione renovationem postulat.

L X I V.

Quamvis autem de hujusmodi sanguinis mortui sive *σπόμε* differentiis, indeq; hauriendis signis & indicationibus vix quicquam solidi aut per experientiam rerum Magistram probati ab auctoribus Medicis, fortassis ob terrificam & abstrusam ejus naturam, quæ moderatos animos facile latere, argutos exercere & curiosis illudere solet, nobis proditum sit, non abs re tamen fuerit, si pro defectu isto complendo Joannis Fernel. l. 2. M. M. c. 17. notatis & à Joanne Carvino in suo de sanguine dialogo. 7. ut & Samuele Hafenreffero in sui Raphaëlis sect. 1. c. 4. transcriptis, itemq; Joannis Jessenii de sanguine Venâ secta dimisso iudicio & hic quædam ad-

D 2

jece-

fecerimus, qui ignavarum apum more aliena duntaxat alvearia expilare, lineâq; eâdem oberrare hæctenus erubimus, publicæq; utilitatis juvandæ causâ veritatem nunquã dissimulavimus. Quò studio si plures olim usi fuissent, hodieq; uterentur, major hæreditas ad nos pervenisset, possetq; etiamnum vel ad invidiam posterorum seculum nostrum Medicum efflorescere.

L X V.

Ut igitur certa quædam expeditaq; ratio habeatur, non modò è venâ sectâ initio venientis, postremoq; effluentis sanguinis, propterea vitreis pellucidis potiùs quàm stanneis aut æneis vasculis sive unciis, iisq; mundis seorsim excipiendi, impetus & color Medico præsentì observandus cum tollerantiâ ægri, ut quò impurior fluxerit, eò parcius mittatur; sed & ejusdem effusi, locoq; convenienti-concretescentis, concretiq; substantia examinanda, cum sæpè floridus se recens ostendat, mox pereunte flammâ vitali pristinum colorem planè amittat; quamvis rectè se habens semper rubore suo in æquabili substantiâ splendeat, torpescèsq; venæ sectione eductus, pingues roscidasq; portiones in summo natantes, aliasq; ejusdem generis minus viscidas in fundo exhibeat, quas serosæ sive potulentæ circumfluunt, *uti supra allatum.*

L X V I.

Impetus itaq; si æqualis fuerit, ita ut sanguis ad venam majorem vinculo constrictam è minoribus ramis recurrens alacriter, veluti è siphuncula expressus, erumpat, præter feri diluentis copiam, plagam venæ sectæ fac largam, animi quoq; præsentiam flammæq; vigorem, insignemq; vasorum repletionem indicat. Si inæqualis ex vulnuscule recto & quasi subsiliens, præter feri copiam, & flatulentiam quam *Joann. Schenck lib. 3. observat.* ex

Jon.

71.

Joubert. fol. 459. effert, celerē ex arteriis in venas transitum, continuatumq; quasi pulsum, adeoq; usum cordis auctum potius monstrat, quam arteriæ venam pulsantis impetum, imperitioribus formidolosum. Si verò minor fuerit sanguinis impetus & quasi nullus post justam vulnerationem, lentor ejus, crassitiesq; aut *adumia* patientis in culpa erit, sanguinem ad cor colligens, ægreq; inde ad partes diffundens.

L X V I I.

Dein tollerantia sanguinem mittentis in facie & pulsus mutatione observanda, legitimam vasorum inanitionem comitans, *ex 1. Aph. 2.* In constantibus enim vultus sibi similis relinquitur, sensusq; non interturbantur. In defecturis verò labiorum pallor, oscitatio, oculorum citrina suffusio, aurium susurrus, vires collapsuras arguunt. Et quamvis nonnulli omnem ferè sanguinis mentionem expavescant, quidam conspecto phlebotomo mox examinantur, ferè omnes subitam primæ evacuationis sanguinis mutationem cum animi deliquio experiantur, tamen si necessitas venæ majoris sectionem sive subitam inanitionem, non qualemcunq; sanguinis imminutionem postulerit, nec ante ipsius administrationem cordialia exhibita, animusq; ab adstantibus additus suffecerint, instituenda est mente oculisq; aliorsum converfis, corporeq; in dorsum resupinato per interceptionem brevium intervallo rum partienda. Ita enim in summâ partium quiete & adscendentis venæ cavæ & descendents trunci, adeoq; omnium venarum sanguis facilè ad cor appropinquat, ejusq; subtractionem animus, in confluxu copioso non advertit.

L X I I X.

De colore ita habendum. Si concolor in effluxu suo apparuerit, sive nigricantior sive floridior, reliquam to-

D 3

tius

tius corporis massam ita quoq; se habere, magis credibile est, quam naturam vitiosas portiones ad artus projecisse, etiam si hoc Clarissimo *Sennertol* 2. de febb. c. 5. aliisq; *Præticis* placuerit. Si discolor fuerit & quidem ater sanguis floridiorem præcesserit, illius venæ sanguini effuso arteriosum recentem jam succedere indicat, minimè vero perfectam testatur vitiositatis exinanitionem. An autem floridiorem nigricantior, purumq; impurior subsequi possit, non tantum dubitamus, sed etiam ejusmodi dissimilitudinem ex hypochondriorum visceribus aut inflammationibus internis proficisci posse, negamus.

L X I X.

Atq; hæc in sanguine exeunte notanda, qui ad contactum fervens, caloris ex præcordiorum & viscerum æstu vehementiam; tepens verò ejus paupertatem arguit. Idem celerius in loco temperato concrefcens, vividum rutilumq; colorem amittendo, corruptionem scorbuticam portendit; servato verò florido colore, abundantiam fibrarum aut pituitæ, absentiamq; seri diluentis demonstrat, obstructionumq; variarum, attenuantium usu solvendarum, auctor existimandus est. Si verò tardiùs aut nunquam, post refrigerationem scilicet, *cujusmodi sanguinem Cervorum, Damarum aliorumq; Aristotel* 3. hist. an. 6. & 2. part. anim. 4. statuit, aquæ copiam, spirituum animalium ferescentiam fibrarumq; defectum ac corruptionem, sæpè malignam denotat ex *Adr. Spigel* l. 5. d. H. C. *fabr*, c. 13. & *Joan. Domin. Sala prælect. M. SS. in 1. Fen Avicennæ*, extinctionemq; flammæ vitalis, sudoriferorum potiùs, viscerumq; tonum corroborantium, quam purgantium usu amoliendam, minatur.

L X X.

Post concretionem verò non tantum prima, media,
po-

postremaq; portiones, quoad colorem, odorem, saporem, consistentiam ac pondus, seorsim considerandæ, si *inequabiles* fuerint, quemadmodum etiam in Cucurbitularum sive scarificatione extracto sanguine fieri deberet, nisi negligentiores essent pleriq; neq; enim uti docet *Gothofred. Stehgius de extracto sanguine lib. 1. Art. Med. c. 12. p. 11. semper videmus succum Melancholicum subsidere, innatare bilosum sed sero temperatum, pituitam lentam albicantemq; sanguini quarto humori coherere*, sed etiam earundem ferum separatum observandum, cum hoc sanguinis comes individuus sit; spirituumq; animalium sive humiditatis cerebri non exiguam portionem possideat, licet ex vasis Lymphaticis in venæ sectione non semper seorsim effluere videatur *uti Thom. Bartholinus voluit c. 7. de ipsorum usu.* Aliquando tamen Illustr. Comiti de Solms ita accidisse potuit errore Chirurghi, loco enim sanguinis lympham copiosam & puram effluxisse post frequentem ingurgitationem cerevisiæ albæ, ex ore ipsius ante hosce duodecim annos accepimus.

L X X I.

Si verò *equabiles* inter se fuerint concreti sanguinis portiones, communem reliquæ massæ constitutionem, variis modis corrigendam haud vanè significantes, etiam si postrema laudabilior interdum apparuerit prioribus; tunc primò *superficies* contemplandâ, quæ *spumosa*, salientis impetum, flatulentamq; variorum humorum quos colore æmulatur, visciditatem refert, attenuantium temperatorum, tonumq; viscerum juvantium medicamentorum usum requirit. Nonnunquam veluti *lamina pingui obducta* aut punctis oleosis prædita, colliquationem sanguinisq; ebullitionem fortem humorumq; confusionem diaphorisi auctâ coërcendam monstrat,

LXXII

L X X I I.

Eadem *suaverubens*, optimam sanguinis, corporisq; naturam felici viscerum coctioni, flammæq; vitalis integritati acceptam ferendam offert, minimè medicandam; *Citrina* verò *biliosa* fervorem Epatis, cordisq; seu potius flammæ nimiam multiplicationem à lentore biliosorum assumptorum adauctam sequitur, ejusq; sufflammationem meretur, ut & *lutea*, quam cum *Brassavol. comm. in aph. 62. sect. 4.* in Ictérico notavimus. *Marmoris instar variegata* insignem humorum confusionem, putredini obnoxiam, diaphoreticis potius quàm catharticis cohibendam, testatur: *Pallida mucosa* crustam lacteam repræsentans, quàm in *Ichtyophagis otiosis obæsis ac lautius victitantibus frequenter animadvertit Vir Clarissimus Joh. Jacobus Wepferus in doctissimâ sua exercit. de L. aff. in apoplex. p. 207.* quâq; albumini ovi aut gelatinæ ex C. C. paratæ respondere tradit *Harv. de gener. animal. exercit. 52. p. 214.* primæ secundæq; coctionis imperfectionem sive chylosam cruditatem debili fervori partim, partim copiæ ac crassitie assumptorum non sanguinis putredini adscribendam, pepticisq; juvandam signat, *Authore Riolano comm. advers. V. Lact. pag. 110. & in resolut. dubiorum Anatomicorum Bartholini pag. 81.* Hinc nonnullis sanguis lacteus, extractus fuit, cujusmodi post jentaculū horâ distributionis chyli extractum non ita pridem hîc vidimus; de quibus *Schenck. l. 3. observat. Medic. de Venis & sanguine fol. 459. & Barthol. de lacteis thoracicis p. m. 38.* *Saniosa* aut cinerea livescens cruditatem malignam, ex impeditâ spiritua scientiâ, pravoq; victu natam, antiscorbuticis, sale volatili abundantibus, tollendam exhibet *Senn. l. 3. pract. p. 5. sect. 2. c. 3. fol. 699.* Sic etiam *viridis veneni occulti indicium Cardano l. 1. de Venen. c. 26. & ad ceruleum* vergens contumaciam variorum humorum, flammæq; finit-

infirmi-
tatem commo-
nstrat, capitisq; sæpè laterumq; dolo-
res, attenuantium, diaphoreticorum usu maturè solvendos,
excitat.

L X X I I I.

Atq; hæ coloratæ *superfici* diversitates eò majorem vel
minorem salubritatem promittere solent, quò crassiores,
tenuioresvé sunt, sive majorem, minoremvé massæ concre-
tæ quantitatem constituunt, cujus ut & *reliqua massa cogno-*
scenda gratia porrò *parenchyma* illud rudicula vel stylo di-
videndum est, quod *tenax ac renitens*, *graviusq;*, lento-
rem pituitæ terrestris incidendæ arguit; *promptè obediens*
ac mitius, *leviusq;*, fibrosam aëreamq; præ se fert medio-
critatem; ad contactum verò vel projectum frustulatim
dissiliens fibrarum lentar. destructionem & corruptionem,
impeditamq; sanguinis & spirituum animalium confociati-
onem, per convulsionum vehementiam in febribus con-
tinuis ferè lethalem notat, sanguineumq; sudorem & ex-
anthematum efflorescentiam portendit. Quò enim fibræ
copiosiores, quibus mediantibus sanguis concreescere solet
& grumescere, eò substantia salubrior & felicior nutritio
speranda.

L X X I V.

Hæ fibræ, ut paucis hoc addamus, quamvis ex *Joan-*
nis Fernel. lib. 6. Medic. c. 7. sententiâ, opus credantur pri-
mæ concoctionis ventriculi, nervosam suam substantiam
chylo, futuro sanguini, quadantenus impertientis, tamen
cùm virtute fermenti compagem assumptorum solventis,
adeoq; fermentatione illa digestio absolvatur, *uti supra*
dictum, fibrosa hujusmodi communicatio vix locum inve-
niet. Videntur autem nihil aliud esse, quàm portiones
quædam spirituum animalium chylosorum viscidorumq;
ex Cerebro per nervos & Vasa lymphatica sanguini in-

confluxu ad Corredditorum; nam & locum in disgregatione sanguinis extravasati supremum petunt & glutinis instar reliquas sanguinis partes ad concretionem invitant,

L X X V.

Ita autem sanguini confusæ sunt & perturbatæ fibræ ut sensus in calido etiamnum sanguine easdē percipere aut dignoscere nequeat. Quas verò crebrâ agitatione bacillo manuvé concussus, dum refrixerit, quomodo suillum & anserinum vulgò præparare atq; à concretionis vi vindicare solent, sanguis exhibet fibras spumeas, ejusmodi naturaliter in ipso actu adesse aut cum ipso per corpus circumferri negamus. Jis autem villis extractis sanguis non concrevit, uti cum experientia testatur *Arist. 4. meteorolog. c. 7.*

L X X V I.

Plerumq; autem reliqua sub superficie sanguinis portio peculiarem exhibet constitutionem, adeoq; seorsim expendendam. *Æquabilis enim rubicunda*, optimam confitetur naturam; *nigricans obscura*, combustionem asfationemq; humorum; *flavescens lutea ac splendens*, bilis exsuperantiam; *variegata* ebullitionem ac confusionem; *pallida lactescens & livida*, caloris nativi defectum, chyliq; repugnantiam ferè scorbuticam; *arenosa & granosa* calculosam potiùs dispositionem, eamq; cunctis partibus communem, non renibus propriam, uti ex *Schenckio l. c. fol. 457.* constat; quàm Elephantiasin connotat: Attamen *pollinem* cruoris nigricantem, subsidentem & receptaculi fundo adhærentem, ardorem obstructorum viscerum comitari, scabiosisq; familiarem atq; aperiendo refrigerantis um sive Cichoraceorum usu esse corrigendam, novimus. Tantùm de cruore sive sanguinis concreti massâ, quæ quò celerius corruptione recrudescit ac veluti per colliquationem

nem in pristinam seu serosam substantiam resolvitur, eò majorem præ se fert insalubritatem, flammæ vitalis multiplicationi & continuationi parum commodam.

L X X V I I.

Supereft SERUM seorsim, urinæ instar, cui colore & consistencia, fortè etiam falsedine, sæpè respondet, fibrosa mucaginis sive gelatinæ haud expers, in vitro pellucido considerandum *uti thes. 70. dictum*, quod licet mediocritatem sanguinis quotidiano victu variet, ejus tamen proportionis tenax est. Unde pro quantitate cruoris *abundans*, largam potationem fuliginum ac sudoris, urinæq; suppressionem commonstrat, aqueosq; partibus tumores chatarctis, diureticisq; ac sudoriferis expugnandos, minatur. *Deficiens*, seq; à sanguine non separans, substantiæ visciditatem otiosam, sudoris copiosi aut urinæ exclusionem *ex Guilb. Harveij de generat. exercitat. 52. p. 215.* aut in partibus fungosis, imprimis cerebro detentionem, non sine catarrhi, apoplexiæ ac paralyseos periculo, apophlegmatismis, errhinisq; post purgationem evertendo significat.

L X X V I I I.

Idemmet varios colores sanguinis æmulatur. Naturaliter enim Urinæ instar, ex rubore sanguinis flavescens, integritatem ejus firmamq; valetudinem spondet. In cachecticis *pallore* pituitam atq; scorbuticam cruditatem *ex Senn. lib. 6. pract. part. 5. c. 3. fol. 542.* croceo verò colore bilis; *livore* Melancholiæ exustæ testatur affluentiam, jam præmissis modis corrigendam.

L X X I X.

Tandem utriusq; constitutionem, *sanguinis sive cruoris ipsius & seri* confirmabunt *odor & sapor*. Uti enim sanguis alimentitius inodorus (bonus enim ejus odor est nul-

47
lus odor, quamprimum autem aliquem acquisivit, jam alienus est à naturali constitutione, ex Caspari Hoffmanni Antecessoris olim nostri *Tract. de humor. c. 18.*) medicamentorum tam assumptorum quam inunctorum qualitates exprimere potest in se facile receptas, partibus communicandas, quemadmodum boum Indianorum cassiâ nutritorum carnes purgandi vim obtinent, ex *Stephani Roderici Castrensis L. 4. Quæ ex quibus. & serum Urinæ ex usu Terebinthinæ violacei odoris redditur Senn. inst. lib. 3. p. 1. s. 3. c. 7.* Ita *graveolentia*, deploratæ corruptionis filia, licet rara, certam mortem ex *Obs. Foresti 17. l. 1. de febb. in scholiis* portendit, non sine contagii suspitione.

L X X X.

Sic etiam *sapor* ipsius à sanguinem mittente si lubet non Medico, degustandi, consulendus est. Nam naturalis dulci falsedine, biliosus, amara præditus est; Melancholicus verò sanguis acidus, ponticus, mordax, falsuginosus, nitrosus; ast pituitosus planè insipidus habetur, cui vitalis ignis vim nondum satis expertus.

L X X X I.

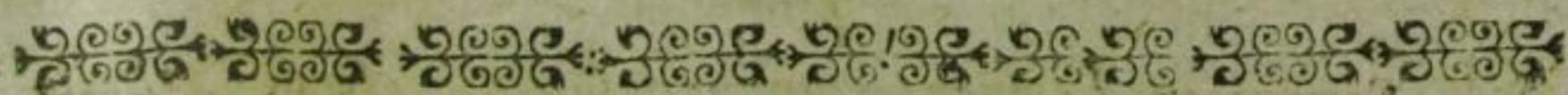
Quæ examinatio in cunctis sanguinis missionibus locum habere potest, etsi primam inter, postremamq; portionem seorsim colligendam, *media* haud rarò in aquam calidam, ut è *Vena salvatella, cephalicâq; utriusq; manus*; item *saphena, cephalicâq; utriusq; pedis*, effundatur, ubi præter rubedinem aquæ conciliatam clariorem vel obscuriorem, naturaliter lucidum vitreumq; justæ proportionis mucorem ex fibris coherentibus ima petentem, teste experientia, *Fernelio loco cit. & Nathan. Highmor. l. 2. p. 3. c. 4. pag. 194.* exhibet; In p. n. statu verò sui *abundantia* infirmitatem caloris & copiam pituitæ, *defectu* autem fibrarum absen-

75.

absentiam, periculi plenam, innuit ex *Riol. comment. cit. adversus novum de Venis lacteis commentum.*

L X X X I I.

Atq; hæc de grandi illo sanguinis mysterio curationum Medicarum certissimo fundamento dicta sufficiant. Quâ in re uti summæ difficultatis, sic & usus eximii, si rudimenta hæc nostra in VERITATIS & SANITATIS studio felicioribus ingeniis incitamento fuerint, quo majori vitalis ille succus imposterum reverentiâ colatur, facemq; aliquam prætulerint, operæ exanthlatæ nequaquam nos poenitebit. Si verò erroris nos convincent, ita agemus, ut boni intelligant, nos sententias nostras non habere pro oraculis, sed didicisse cedere MELIORA MONENTIBUS.

COROLLARIA.

I.

Cum sanguinis motus perennis sit, eiq; transitus, quamvis per minima Epatis vasa difficilis, pateat, è Venâ scil. Portæ ad propagines Venæ Cavæ non tantum differentia inter sanguinem Abdominis, quem panī οὐκροπίσσω nonnulli comparant, quo famulitium vescitur, ceu inelaboratiorem, & sanguinem Thoracis, perfectiorem, quem cum pane similagineo conferunt, quo paterfamilias gaudet, nulla est, sed etiam exigua & quasi momentanea tantum inter sanguinem Venosum & arteriosum.

I I.

Copia sanguinis abundantiam caloris promittit ex 3. de part anim. Aristotel. c. 6. & non promittit.

III. Cris

III.

Criticae sanguinis profusiones vires minùs prosternunt, quàm gattula Symptomática.

IV.

Flammam vitalem sanguineam Animi motus potentius afficiunt, quàm Corporis labores.

V.

Eadem quò minor fuerit in languentibus, eò celerius tam à medicamentis valentioribus, quàm copiosis alimentis extinguitur. Proinde rebus sic stantibus contra Politicorum monita, auxilia potentiora nunquã in subsidium vocanda, uti sunt V. sectio, Purgatio, ab iis enim ferè plus metuendum, quàm ab ullâ valetudinis peste.

VI.

Sanguis medicamentorum vires suscipiens facile Cephalicus, Cordialis, Epaticus &c. fieri potest.

VII.

In accessionibus febrium ab ebullitione sanguinis dependentium quò Chylus spirituosior sive inflammabilior ex pleniori vietu, eò insalubrior.

VIII.

Si sanguis humanus recens picas garrulas reddit, uti fertur, & asini ignavi sanguis exhibitus Maniacos refranare valet, uti Practici tradunt, sanguis animosi juvenis calens Melancholicis meticulosis propinatus animum quoq; addere posset, Microcosmum Medicum cum Joanne Hartmanno Chymico quondam Marpurgensi si quis experiretur.

ΔΟΞΑ ΜΟΝΩ ΤΩ ΘΕΩ.